

 Kraków

MAGAZYN MŁODYCH

MŁODY KRAKÓW

Czytajże!

nr 45 • wrzesień 2024 • www.mlodziez.krakow.pl • ISSN 2657-585X

Let's spill the tea

—
Gen Z a marketing
—

**Podróżuj innowacyjnie, czyli
jak płacić a nie przepłacać**

Zajrzyj na
naszego
Facebooka

Droga Czytelniczko, Drogi Czytelniku

Witamy po wakacjach! Jeśli to Twoje pierwsze spotkanie z naszym magazynem, mamy nadzieję, że zostaniesz z nami na dłużej. Każde wydanie ma jakiś motyw przewodni, wokół którego szukamy tematów na teksty. Tym razem sięgnęliśmy po hasło „trendy”. Czego możesz się spodziewać?

- ▶ Antonina sprawdza, skąd się biorą plotki i od kiedy nam towarzyszą;
- ▶ Julia Tomczak szuka tego, co ważne dla pokolenia Z w reklamie;
- ▶ Alicja zastanawia się jak powstają stereotypy o zdrowiu psychicznym;
- ▶ Kasia bada trendy obecne na rynku pracy i wskazuje zawody, które cieszą się popularnością;
- ▶ Karolina przypomina, czego słuchali nasi rodzice i tłumaczy, dlaczego kiedyś nie docenialiśmy ich muzyki;
- ▶ Zuzanna i Małgorzata przedstawiają świat nowoczesnych podróży, gdzie dużo wygodniej i bezpieczniej można płacić za produkty i usługi;
- ▶ Julia Tomasik zagłębia się w trudny temat wychowania i kontrowersyjnych zachowań niektórych nastolatków;
- ▶ Martyna przygląda się trendom w edukacji w Polsce i Finlandii.

Jak widzisz, proponujemy Ci szeroki wybór tematów. Jeśli sam/a piszesz, zachęcamy do kontaktu z nami – być może już niedługo to Twój tekst zobaczymy na naszych łamach. A niezależnie od tego, czy wolisz pisać czy czytać – zapraszamy Cię do obserwowania naszych mediów społecznościowych. Miłej lektury! 😊

Anna Kulma

Czasopismo
„Młody Kraków – Czytajcie!”
ukazuje się w ramach Programu
aktywnego uczestnictwa młodzieży
w życiu miasta „Młody Kraków”
na lata 2024-2028.

Wydawca:
Urząd Miasta Krakowa
Wydział Polityki Społecznej i Zdrowia
ul. Dekerta 24, 30-703 Kraków

Media społecznościowe:
Facebook: @MlodyKrakowCzytajcie
Instagram: @mlody_krakow_czytajcie

Kontakt z redakcją:
e-mail: redakcja@ksmowcow.pl
tel. 534 975 594

Numer redagowali:
Anna Kulma (redaktor naczelna),
Antonika Krzyżanowska,
Julia Tomczak,
Alicja Bazan,
Katarzyna Paciorek,
Karolina Kamisińska,
Zuzanna Czernicka,
Małgorzata Tobis,
Julia Tomasik,
Martyna Lichosik.

W 44. numerze zrobiliśmy błąd
w nazwisku Patrycji Wanat.
Przepraszamy.

STOWARZYSZENIE
DEMOKRACJA
W PRAKTYCE

 Krakowskie
Stowarzyszenie
Mówców

**Opracowanie graficzne,
pomoc redakcyjna i korekta:**
QR Communication

Okładka: fot. Freepik

Redakcja nie zwraca materiałów
niezamówionych, zastrzega sobie prawo
ich skracania, zmiany tytułów
oraz redakcyjnego opracowywania
tekstów przyjętych do druku.
Fotografie zamieszczone w magazynie
są ogólną ilustracją tekstów, nie zawsze
przedstawiają bohaterów artykułów.

Archiwum wydań

Spis treści

03 • Let's spill the tea

05 • GEN Z a marketing

07 • O co chodzi w narracji o modzie na zaburzenia psychiczne?

09 • Praca 2.0: Przyszłość młodych wilków

11 • Tacy sami, a muzyka między nami

13 • Podróżuj innowacyjnie, czyli jak płacić a nie przepłacać

15 • Generacja Alfa jako zepsute pokolenie?

18 • Przyszłość polskich szkół

Let's spill the tea

Dlaczego plotkujemy i jak to wpływa na nasze życie?

Plotkowanie jest złe. Taki morał nasuwał się już w dzieciństwie, po wysłuchaniu „Ptasich plotek” Jana Brzechwy, czytanych na dobranoc. Przed plotkowaniem przestrzegali nas rodzice i opiekunowie, nauczyciele i wychowawcy. Nic dziwnego, w końcu „plotka” to z definicji niesprawdzona lub kłamliwa wiadomość, powtarzana z ust do ust, najczęściej szkodząca czyjejs opinii. Mimo że plotkowanie jest zjawiskiem niepożądanym, trudno wyobrazić sobie społeczeństwo, które tego nie robi. Plotki są wszędzie. Słyszymy je na ulicy, w domu i w kawiarni. Czytamy o nich w książkach i w Internecie. W sieci spotykamy nie tylko portale plotkarskie, ale również internetowe dramy. Afery te rozprzestrzeniają się w mgnieniu oka i już na zawsze zostają w wirtualnym świecie.

Plotek nie wymyślił współczesny świat. Od wieków umilają i uprzykrzają ludziom życie. Piętnowane jako złe, a jednak nieśmiertelne. Dlaczego jednak plotka dalej istnieje i nigdy się nie nudzi? Czyżby zakazany owoc smakował najlepiej?

Narodziny plotki

Plotki powstały na długo przed pierwszymi tabletkami. Poprzedziły nawet wynalezienie pisma, chociaż ich wkład w rozwój naszej cywilizacji jest równie cenny. Zdaniem brytyjskiego antropologa i profesora psychologii ewolucyjnej Uniwersytetu w Oksfordzie, Robina Dunbara, narodziny plotki są równoznaczne z wykształceniem się ludzkiej mowy. Rozważaniom tym naukowiec poświęcił książkę zatytułowaną „Pchły, plotki a ewolucja języka. Dlaczego człowiek zaczął mówić?”. Zauważa w niej, że około dwie trzecie prowadzonych przez nas rozmów dotyczy natury towarzysko-socjalnej. Dunbar szacuje, że plotki pojawiły się około 2 milionów lat temu, wraz z nadejściem gatun-

Plotek nie wymyślił współczesny świat. Od wieków umilają i uprzykrzają ludziom życie. Piętnowane jako złe, a jednak nieśmiertelne.

ku *Homo erectus*. Grupy społeczne osiągnęły wówczas większe rozmiary, a iskanie¹, które było wtedy środkiem prowadzenia polityki, przestało wystarczać. Narodziny języka pozwoliły na dalsze powiększanie się grupy, zaś plotka stała się jej spoiwem. Plotkowanie umożliwiło wymianę informacji o innych ludziach, skracając proces uczenia się tego, jacy są. Chroniło to grupę przed osobnikami, którzy zagrażali jej jedności. Teoria ta, potwierdzona badaniami kulturoznawczymi, pokazuje nam zupełnie nowe, skrywane oblicze plotkowania.

Korzyści płynące z plotkowania

Również dzisiaj możemy zauważyć, że poprzez wymianę różnych nowinek budujemy więzi i podtrzymujemy relacje. Kto chociaż raz nie spotkał się z przyjaciółmi tylko po to, żeby poplotkować? Poczta pantoflową czy też poprzez dramy w internecie różne społeczności informują się o zachowaniach, które mogą zagrażać ich poczuciu

¹ Iskanie to jeden ze sposobów porozumiewania się w świecie zwierząt. Może polegać na przegłądaniu (wylizywaniu) futra drugiego osobnika, aby usunąć brud i pasożyty oraz wygładzić sierść. Czynność ta okazuje sympatię, umożliwia zawieranie przyjaźni i sojuszy oraz łagodzi napięcie związane z życiem w stadzie.

bezpieczeństwa i komfortu. Taka sytuacja dość często powtarza się w bookmediach, czyli na kontaktach w mediach społecznościowych o tematyce książkowej. „Afery” informują tam o szkodliwych działaniach wydawnictw bądź konkretnych książek. Plotkowanie wzmacnia również normy społeczne. Wiele dram miało swój początek w naruszeniu zasad etycznych i moralnych. Internet szybko nie zapomni o „pandora gate” ani o tym, jak nagłośnienie sprawy w przestrzeni wirtualnej pomogło w wymierzeniu sprawiedliwości. Warto również zwrócić uwagę na plotkę jako formę obrony demokracji. Należy ona do ludu. Pozwala kontrolować i patrzeć na ręce nie tylko politykom, ale i wszystkim działającym w przestrzeni publicznej. Co ciekawe, plotki okazały się także pomocne w marketingu. Poszczególni użytkownicy mediów społecznościowych stosują „kontrolowane” dramy do budowania i promowania swojej marki. Jak łatwo się jednak domyślić, kontrowersje krążące wokół firm i osób prowadzą zarówno do zyskania nowych zwolenników, jak i do utraty dotychczasowych.

Każdy medal ma dwie strony

Przed szkodliwym wpływem plotek ostrzegał już w renesansie Mikołaj Rej. Ludzi trudno powstrzymać przed przekazywaniem sobie przeróżnych wiadomości. Jednak ważne jest, aby zdawać sobie sprawę, jakie konsekwencje mogą nas czekać. W przyszłości zdecydowanie cięższej będzie nam nawiązać relację z osobą, o której plotkowaliśmy. Dodatkowo, możliwe jest, że plotkowanie nie jest popierane przez wszystkich członków grupy. W takiej sytuacji osoba, która rozgłaszała przeróżne nowinki, może zostać wykluczona. Taki los czeka również osoby, których plotki dotyczyły. Dzieje się tak także w Internecie. Wybuch dram często prowadzi do odwrócenia się społecz-

Plotkowanie umożliwiło wymianę informacji o innych ludziach, skracając proces uczenia się tego, jacy są.

ności od danych użytkowników. Rozpowiadając plotkę, musimy się również liczyć z faktem, że spotka ona na swojej drodze mnóstwo zagłuszeń i może powrócić do nas w mocno zniekształconej formie. Czasami niewinne zdanie (np. jeden tiktok) ma ogromne konsekwencje. Ruch blackout² został zapoczątkowany przez jedno nagranie jednej influencerki, które początkowo miało być zwykłą relacją z Met Gali 2024. O manipulacyjnym charakterze plotkowania oraz o jego wykorzystaniu jako instrumentu kontroli społecznej pisał w ubiegłym wieku niemiecki dziennikarz Klaus Thiele-Dohrmann. Przekazywanie nowinek, udostępnianie dram to ludzka słabość, która niczym zakazany owoc może nas pociągnąć na dno.

Bezplotkowe plotkowanie

Chociaż stereotypowo przypisujemy plotkowanie kobietom, najnowsze badania pokazują, że niezależnie od płci, każdy ma taki sam udział w poczcie pantoflowej. Aktywność ta pochłania ogrom naszego czasu. Jak głoszą naukowcy z Uniwersytetu Maryland i Uniwersytetu Stanforda, plotka – oprócz negatywnych aspektów – spełnia wiele pozytywnych funkcji, o ile przekazywane wiadomości są wiarygodne.

Antonina Krzyżanowska

² Ruch blackout to masowe blokowanie w mediach społecznościowych celebrytów, którzy pozostają bierni wobec trwającego konfliktu w Gazie.

GEN Z a marketing

Bransoletki przyjaźni, zielony autobus, rzymskie imperium – co robią marki, by się nam sprzedać?

Żyjemy w czasach natłoku informacji. Z każdej strony widzimy reklamy, kampanie, nowe produkty. W takich warunkach trudno jest wybrać, czego dokładnie potrzebujemy, kogo chcemy słuchać. Do generacji Z, która zwyczajowo obejmuje osoby urodzone między 1997 a 2010 rokiem, nie przemawia już zwykła reklama z przystanku. A to właśnie do tego pokolenia chce trafić wiele firm. Z tego powodu w działach marketingowych coraz częściej zasiadają młodzi ludzie, których zadaniem jest reklamować tak, żeby zachęcić do zakupów swoich rówieśników.

Kamala Harris HQ, czyli polityka na słodko

W obliczu zbliżających się wyborów prezydenckich w Stanach Zjednoczonych, w których Kamala Harris ma silnego kontrkandydata, polityczka zdecydowała się na nowoczesną kampanię. Na kontakach sztabu Kamali publikowane są tiktoki, edyty i tweety kierowane do młodych wyborców. Treści te szybko zyskały popularność, a wielu

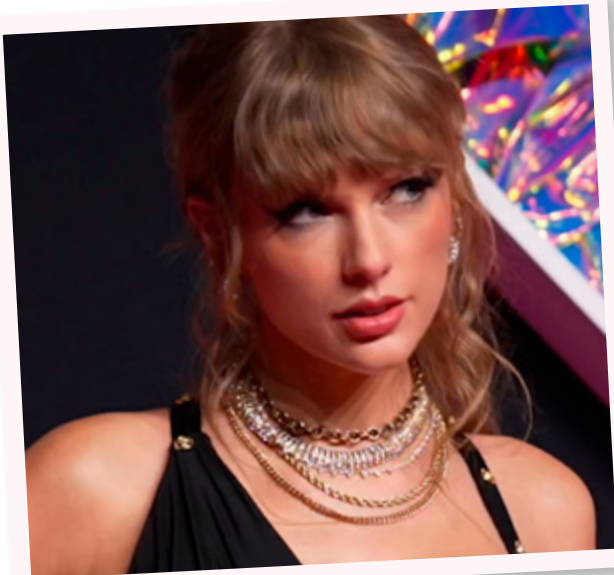
Marki nie próbują sprzedać nam więc przedmiotu, a uczucie – stan, w który produkt ma nas wprowadzić.

młodych wyborców twierdzi w komentarzach, że to właśnie świeże podejście do promocji kandydatki zachęciło ich do głosowania. Marketing nie kończy się jednak na platformach internetowych. Nicki Minaj i Quavo pojawili się na wiecu Kamali, dostarczając rozrywki jej wyborcom i przyciągając swoich fanów do polityczki.

Również polscy politycy starają się poszerzać grono swoich wyborców, stając się bardziej „młodzieżowi”. Cel ten próbują realizować, podążając za popularnymi trendami w mediach społecznościowych. Nie bez powodu premier Donald Tusk nagrał tiktoka, korzystając z mody na „Roman Empire”, a Prezydent Miasta Krakowa, Aleksander Miszalski, opublikował filmik pod trend „Who am I to judge Warsaw?”. Marketing w stylu gen Z zachęca zazwyczaj niezainteresowaną polityką młodzież do dyskusji lub po prostu wywołuje uśmiech na ich twarzach, pokazując, że polityk to też człowiek.

Moda na blondynę

Od mniej więcej roku wydaje się, że o Taylor Swift pisze każdy magazyn i mówi każdy prezenter. Amerykańska piosenkarka jest na szczycie swojej kariery. Podczas trzech sierpniowych koncertów w Polsce, na jej punkcie zważywała nie tylko cała Warszawa (w każdym koncercie uczestniczyło około 65 tysięcy osób), ale również polskie firmy. Niektóre z nich wypuściły reklamy nawiązujące do twórczości artystki. Część z nich odnosiła się do nazwy trasy koncertowej – „The Eras Tour”. Przykładowo PZU Zdrowie zachęcało: „W którejkolwiek erze teraz jesteś,

Taylor Swift podczas rozdania nagród MTV Video Music Awards (2023); WIKIPEDIA

zawsze możesz stworzyć swoją wersję ze zdrowiem”, a Tyskie promowało się hasłem „Niezależnie, która ERA – jesteśmy na TY”. Nawet warszawska siłownia zachęcała do odwiedzenia jej siedziby, aby spojrzeć w okna hotelu Taylor, który to znajdował się w sąsiednim wieżowcu. Same władze miasta Warszawy stworzyły specjalny przewodnik po mieście dla Swifties, co może wskazywać, że w ich gronie znajduje się niejedna fanka czy fan 😊.

Brat summer i wściekła sowa

Inną piosenkarką, która zapoczątkowała trend w reklamach, jest Charli XCX i jej nowy album „Brat”. Dzięki piosence Brytyjki możemy przeżyć „brat summer”, a pełnię doświadczeń uzyskamy podróżując Flixbusem w charakterystycznym limonkowym kolorze, dokładnie jak na okładce płyty. W te wakacje nazywamy go „brat busem”. Nie jest to pierwsza kampania przewoźnika adresowana do pokolenia Z. Profil Flixbusa na Tik-Toku słynie ze śmiesznych filmików pokazujących duży dystans do marki. Podobnie promuje się Duolingo – na profilu firmy możemy znaleźć filmiki nawiązujące między innymi do igrzysk olimpijskich, gdzie maskotki przebrane są w stroje różnych drużyn. Duolingo wyznaje także miłość Dua Lipie (zbieżność imion nieprzypadkowa). Kultowa sowa wykreowała swój wizerunek poprzez „prześladowanie” osób, które nie korzystają codziennie z aplikacji. Ciągłość nauki (codzienne wykonywanie zadań) jest jednym z głównych założeń promowanych przez firmę. Dlatego, pomimo nietypowej metody, sowa-prześladowniczka zachęca do skutecznej nauki języka.

Charli XCX na koncercie VMA (2014); Fot. Justin Higuchi WIKIPEDIA

Sprzedaż wspomnień

W czasie Euro wyraźnie eksponowano reklamy jednej firmy piwowarskiej. Przedstawiciele różnych krajów stukają się na niej kufkami, pokazując, że bez względu na pochodzenie, wszyscy możemy „przejsć na TY”. Co ciekawe, prawo zakazuje reklamowania napojów alkoholowych. Jak więc branża wychodzi z potrasku? Reklamuje albo napoje bezalkoholowe, promując przy okazji swój szylt, albo tworzy kampanie budujące poczucie wspólnoty, przynależności i koleżeństwa. Marki nie próbują sprzedać nam więc przedmiotu, a uczucie – stan, w który produkt ma nas wprowadzić. Tak tworzymy podświadome skojarzenia marki z muzyką, koncertami, przyjaciółmi. Marketing wartości to nowe oblicze sprzedaży.

Ewolucja i adaptacja

Marketing dostosowuje się do grupy odbiorców. Z tego powodu wzorce reklam cały czas się zmieniają, ewoluują. Zetki, przez obecność w Internecie od lat dziecięcych, pragną czegoś, co zadziwia, śmieczy, a nie jest tylko zwykłą reklamą. Jak będzie wyglądać promocja produktów czy osób za kilka lub kilkanaście lat? Tego nie wie nikt. Jedyne, czego jesteśmy pewni, to że będzie dostosowana do nowego pokolenia.

Julia Tomczak

O co chodzi w narracji o modzie na zaburzenia psychiczne?

Zdjęcie wygenerowane przez Midjourney 5.2

W ostatnich latach zdrowie psychiczne przestaje być tematem tabu. Równocześnie, w rosnącej liczbie diagnoz, niektórzy upatrują „mody na zaburzenia psychiczne”. Co kryje się za tym stwierdzeniem?

Z danych Narodowego Funduszu Zdrowia wynika, że w 2019 roku było w Polsce 57 tysięcy osób z rozpoznanymi zaburzeniami ze spektrum autyzmu, a dwa lata później już blisko 74 tysiące. Według WHO (Światowej Organizacji Zdrowia) do 2030 roku depresja będzie najczęściej występującą chorobą na świecie. W raporcie „Narodowy Test Zdrowia Polaków 2022” swój stan zdrowia psychicznego jako bardzo dobry lub dobry ocenili jedynie 59% dorosłych Polaków. Odbiór powyższych statystyk nie jest jednoznaczny. Obok głosów nawołujących do stworzenia skutecznego systemu wsparcia i wprowadzenia zmian w służbie zdrowia pojawiają się wypowiedzi podważające proces diagnostyczny. Krytycy twierdzą, że zwiększająca się liczba diagnoz wynika z braku kompetencji lekarzy i z tego, że zaburzenia psychiczne są współcześnie, zwłaszcza przez młodzież, traktowane jako „moda” i coś „atrakcyjnego”. Pacjentom zarzuca się, że ubiegają się o otrzymanie rozpoznania (diagnozę) zaburzenia, którego wcale nie mają. Jak powstają takie poglądy?

Piętno wstydu

Przez wieki osoby z zaburzeniami psychicznymi były posądzane o stosowanie czarów oraz o to, że są opętane.

Zamykano je w ośrodkach, gdzie na porządku dziennym były brud i przemoc, co wyśledziła m.in. Nelly Bly w reportażu „Ten Days in a Mad-House”. Dziesiątki tysięcy osób na całym świecie zginęło przez podejrzenia o stosowanie czarów lub zarzuty o zawarcie paktu z diabłem. W ramach „leczenia” wykonywano wiele bolesnych zabiegów, na przykład trepanację czaszki (wywiercenie w czaszce otworu, przez który miał się uwolnić zły duch), skutkującej zazwyczaj śmiercią pacjenta. Z kolei osoby popełniające samobójstwa nawet po śmierci były piętnowane.

Brak wsparcia

Chociaż współcześnie opieka psychologiczna i psychiatryczna wygląda zupełnie inaczej, to wydarzenia z przeszłości odcisnęły ogromne piętno na myśleniu współczesnych ludzi o zaburzeniach zdrowia psychicznego i leczeniu ich. Mnóstwo osób wciąż wstydzi się powiedzieć rodzinie lub znajomym, że zdiagnozowano u nich jakieś zaburzenia, że zażywają leki przeciwdepresyjne czy przeciwłękowe, obawiając się wyśmiania, odrzucenia. Niekoniecznie bezpodstawnie, bo takie reakcje w istocie się zdarzają. Niektórzy bagatelizują trudności członków rodziny, podważają ich doświadczenia, zniechęcają do przyjmowania

zapisanych przez specjalistę leków. Mówią, że zaburzenia to kolejny trend, a zgłaszanie trudności w obszarze zdrowia psychicznego to próba zwrócenia na siebie uwagi, wzbudzenia uwagi. Anita Wójtkevicz, psycholożka, autorka profilu „Psycholog na spektrum” i książki „Cykle: o życiu w spektrum autyzmu i z ADHD” zwraca uwagę, że krytyka współczesnej psychologii może wynikać z niewiedzy i braku zainteresowania pogłębieniem informacji na temat zdrowia psychicznego w rzetelnych źródłach. Tymczasem – jak mówi Wójtkevicz – „wiedza o zdrowiu psychicznym wzrosła w ostatnich latach niewyobrażalnie. Jest coraz więcej badań, zmienia się nastawienie do wielu zaburzeń. Zamiast czarno-białego podejścia zaczynamy dostrzegać odcienie szarości, czyli niuanse wynikające z osobowości i historii danej osoby. Podchodzimy bardziej indywidualnie do każdego zgłaszającego się do nas pacjenta i poświęcamy mu więcej uwagi niż kiedyś. To moim zdaniem jest bardzo dobry kierunek, bo tylko w ten sposób możemy rzetelnie zająć się diagnozą, różnicowaniem i odpowiednim wsparciem każdego potrzebującego, a także dogłębnie zrozumieć mechanizmy, które stoją za jego trudnościami czy cierpieniem”.

Mnóstwo osób wciąż wstydzi się powiedzieć rodzinie lub znajomym, że zdiagnozowano u nich jakieś zaburzenia, że zażywają leki przeciwdepresyjne czy przeciwlękowe, obawiając się wyśmiania, odrzucenia.

Głęboko skrywane emocje

Pod złością, wyrażaną wobec troski o zdrowie psychiczne, mogą kryć się również inne, niekoniecznie uświadomione emocje, przede wszystkim lęk. „Mam wrażenie, że to »lęk przed własnym cieniem«, że pozwolę sobie na użycie takiego Jungowskiego porównania. Lęk przed tym, że odkryję w sobie lub w innych coś, czego nie chcę wiedzieć. I to z różnych przyczyn – mogę tego nie zrozumieć, mogę uznać za wadę, a mogę także obawiać się, że to już coś bardzo poważnego. Dyskryminacja osób chorych psychicznie, która ma długą historię, na pewno nie pomaga w mierzeniu się z lękami, co widzę nie tylko w starszym pokoleniu, ale również u dzieci tych osób” – zauważa dalej Anita Wójtkevicz. Wielu ludzi może również mierzyć się z trudnością z nazwaniem i wyrażeniem swoich emocji. Szczególnie, jeśli nikt ich nigdy tego nie nauczył. Mogą także odczuwać żal ze względu na to, że nie okazano im wsparcia, kiedy tak bardzo go potrzebowali.

BE A BETTER
YOU FOR YOU

Słowa mają ogromną moc

Media coraz częściej podejmują współcześnie tematy związane ze zdrowiem psychicznym. Nie zawsze jednak robią to w sposób rzetelny. Zdarza się powielanie mitów, straszenie szpitalami psychiatrycznymi oraz specjalistami zdrowia psychicznego, demonizacja farmakoterapii. W mediach społecznościowych nierzadko trudności ze zdrowiem psychicznym są trywializowane i wyszydzane. Taki stan rzeczy może umacniać obawy przed zgłoszeniem się po profesjonalną pomoc i rozpoczęciem leczenia.

Na szczęście zarówno w mainstreamowych mediach, jak i w popkulturze pojawiają się również rzetelne narracje dotyczące zdrowia psychicznego. Opierają się one na badaniach i wiedzy naukowej. Coraz częściej dopuszcza się do głosu zweryfikowanych specjalistów oraz samorzeczników. To osoby, które mają osobiste doświadczenia związane z jakąś cechą (np. niepełnosprawnością, neuroatypowością) lub zaburzeniem (np. depresją) i mówią o trudnościach czy potrzebach swoich oraz innych osób z tej grupy. Odpowiedzialna narracja powinna uwzględniać dobro osób, których poruszany temat dotyczy i służyć budowaniu świadomości społecznej, a nie wywołaniu silnych emocji i wzbudzeniu sensacji za wszelką cenę.

Alicja Bazan

Praca 2.0: Przyszłość młodych wilków

Rzeczywiście, rozwój technologii nieustannie przekształca rynek pracy, wprowadzając nowe zawody i eliminując niektóre tradycyjne role. Młode pokolenie, czyli tzw. Generacja Z, będzie musiało dostosować się do tych zmian.

„Mamy już dość obecnie funkcjonującego modelu zatrudnienia. Wiemy, że zaharowywanie się na śmierć nie prowadzi do dobrego życia, i jednocześnie zdajemy sobie sprawę, że chęć przetrwania sprawiła, że jesteśmy zniewoleni przez kapitalizm. Podczas gdy praca na pół etatu, freelancing oraz zachowanie równowagi między pracą a życiem prywatnym stają się coraz popularniejszymi tematami do rozmów, owa nadrzędna struktura nadal funkcjonuje”.

101 lekcji, które zmienią twój sposób myślenia
Brianna Wiest

Rzeczywiście, rozwój sztucznej inteligencji prowadzi do zastępowania niektórych prac ręcznych przez maszyny. Zawody związane z analizą danych, programowaniem i zarządzaniem systemami AI stają się coraz popularniejsze. Przemysł produkcyjny, logistyka, a nawet usługi finansowe odczuwają wpływ tych technologii – dzięki nim możliwa jest automatyzacja rutynowych działań. Stwarza to zapotrzebowanie na wysoce wykwalifikowanych specjalistów, którzy będą umieli wdrażać nowe technologie i/lub potrafili korzystać ze sztucznej inteligencji.

Moda na zdalne nie przemija

Pandemia COVID-19 wsparła trend pracy zdalnej. Firmy wciąż inwestują w narzędzia do współpracy poza biurem, co na stałe zmienia sposób, w jaki pracujemy. Korzystanie z aplikacji takich jak Zoom czy Microsoft Teams stało się standardem, umożliwiając zespołom efektywną współpracę niezależnie od lokalizacji – szacuje się, że z MS Teams każdego miesiąca korzysta ponad 280 milionów użytkowników.

Trendująca elastyczność

Wielu młodych ludzi ceni sobie elastyczność. Wiedzą o tym np. korporacje taksówkarskie, które oferują pracę w oparciu o umowę zlecenie albo zachęcają do zakładania własnych, jednoosobowych firm. W takich modelach współpracy to kierownicy podają terminy, w których są dostępni do realizacji przejazdów. Daje im to większą swobodę w zarządzaniu swoim czasem, ale odbiera poczucie stabilności zatrudnienia (tym z kolei mogą pochwalić się posiadacze umów o pracę). Popularność zyskują także inicjatywy sieciujące pracowników z pracodawcami do współpracy przy projektach krótkoterminowych. Przykładowo na platformie Upwork klienci mogą zamieścić ogłoszenie o usłudze, której potrzebują i o cenie, jaką są skłonni za nią zapłacić, a freelancerzy mogą odpowiedzieć na taką propozycję.

Dane, dane, dane

Umiejętność analizowania i interpretowania danych staje się kluczowa w wielu branżach. Wzrastające zagrożenia cybernetyczne zwiększają popyt na specjalistów ds. bezpieczeństwa IT, a ochrona danych i systemów przed atakami staje się priorytetem w każdej organizacji. Dlatego np. Google wprowadził zaawansowane mechanizmy ochrony, takie jak dwuetapowa weryfikacja, szyfrowanie danych

Umiejętność analizowania i interpretowania danych staje się kluczowa w wielu branżach.

Szybkie dostosowywanie się do zmieniających się warunków i otwartość na ciągłe uczenie się są nieocenione w dynamicznym środowisku pracy.

oraz programy nagród za zgłaszanie luk w zabezpieczeniach, aby zapobiegać włamaniom hakerskim. Specjaliści zajmujący się analizą danych, przewidywaniem trendów i tworzeniem modeli statystycznych, wspierają także istotne decyzje biznesowe. Można to zauważyć na przykładzie platformy streamingowej Netflix, która zbiera ogromne ilości danych na temat preferencji swoich użytkowników, ich nawyków oglądania oraz interakcji z treściami, aby po dogłębnej analizie wprowadzić na rynek filmy i seriale, które spodobają się widzom.

Marketing cyfrowy

Szacuje się, że wartość globalnego rynku reklamy i marketingu cyfrowego osiągnęła w 2023 r. wartość 366,1 mld dolarów. Nic więc dziwnego, że specjaliści ds. marketingu cyfrowego mogą przebierać w ofertach pracy. Poszukiwane są osoby, które po mediach społecznościowych poruszają się jak ryby w wodzie, a do tego rozumieją zasady pozycjonowania (SEO – ang. search engine optimization). Znajomość narzędzi promowania produktów i usług oraz analiza danych dotyczących użytkowników pozwala stworzyć skuteczne kampanie marketingowe, a tym samym spełnić wymagania klientów.

Akcja komunikacja

Raport „The Future of Jobs 2020” opublikowany przez World Economic Forum (WEF) dostarcza dogłębnej analizy przyszłości rynku pracy w kontekście dynamicznych zmian technologicznych, społecznych i ekonomicznych. Efektywna komunikacja, zarówno pisemna, jak i werbalna, jest niezbędna, szczególnie w pracy zdalnej. Jasne i precyzyjne przekazywanie informacji ułatwia współpracę i zapobiega nieporozumieniom. Umiejętność myślenia nieszablonowego i rozwiązywania problemów w innowacyjny sposób jest istotna w marketingu, projektowaniu produktów i wielu innych dziedzinach. Szybkie dostosowywanie się do zmieniających się warunków i otwartość na ciągłe uczenie się są nieocenione w dynamicznym środowisku pracy. Samodyscyplina i umiejętność efektywnego zarządzania czasem w pracy zdalnej są niezbędne. Raport ten podkreśla, że umiejętności takie jak rozwiązywanie problemów, krytyczne myślenie oraz zarządzanie czasem, staną się kluczowe w nadchodzących latach.

Zdobyć przewagę

Technologie zmieniają rynek pracy w sposób fundamentalny, wprowadzając nowe zawody i wymagania. Młode pokolenie, które potrafi adaptować się do tych zmian i rozwijać niezbędne umiejętności, będzie miało przewagę na rynku pracy. Kluczowe jest ciągłe uczenie się i dostosowywanie do nowych technologii, na przykład poprzez studiowanie w dziedzinie związanej z tą tematyką czy robienie różnych kursów online, które poszerzą wiedzę i pomogą sprostać wymaganiom przyszłości. W erze dynamicznych zmian technologicznych inwestowanie w rozwój kompetencji i umiejętności staje się podstawą sukcesu zawodowego.

Katarzyna Paciorek

TACY SAMI, A MUZYKA MIĘDZY NAMI

**Dlaczego muzyka
rodziców do
nas wraca?**

Młodość współczesnych nastolatków różni się od doświadczeń ich rodziców. Zmiany, które dokonały się na przestrzeni niespełna 50 lat w wielu aspektach życia, nie ominęły także branży muzycznej. Aby posłuchać ulubionego zespołu, nie potrzeba już kasety ani magnetofonu – wystarczy najprostsz smartfon. Muzyka towarzyszy nam ciągle, a dostępny dla każdego repertuar jest ogromny. Czy zmieniły się również muzyczne gusta nastolatków?

„Młoda generacja” i transformacja

Lata 70. przyniosły wielką zmianę w muzyce rozrywkowej. Ten okres zapoczątkował „modę” na zakładanie zespołów. Dodał również siły wyrazu nieco zachowawczej muzyce powojennej. Nową falę muzyków nazwano „młoda generacja”. Zespoły, które ją tworzyły, inspirowały się rockiem. Rok 1975 to debiut „Sensacyjnej Grupy Okazjonalnej”, która dała początek zespołowi Maanam. Z kolei koniec lat 70. to narodziny zespołu „Perfect”, który niemal od razu osiągnął wielki sukces. Przyczyniły się do niego nowoczesne brzmienia oraz wymowne teksty piosenek.

Stwierdzenie, że do niektórych typów muzyki trzeba dorosnąć, wydaje się trafione. To, co przemawia do dorosłych odbiorców, ma raczej małe szanse trafić do dzieci czy nastolatków.

Przełomem dla nurtu był I Ogólnopolski Przegląd Muzyki Młodej Generacji, który odbył się w 1980 roku w Jarocinie. „Stara-młoda generacja” powoli traciła popularność na rzecz kolejnych, młodszych zespołów. Jednak lata 80. nie dla wszystkich zwiastowały upadek. To właśnie wtedy przypadła okres największej popularności zespołu Maanam z Olgą Jackowską na czele.

Na początku lat 80. powstają także pierwsze polskie zespoły punkowe. W 1982 roku działalność zaczyna T. Love, które utrzymuje swoją popularność również w latach 90.

Na przełomie dekad dużym rozgłosem cieszą się Kobra-nocka i Kult. Muzycy swoimi utworami uderzają w system socjalistyczny oraz narodowe tradycje. Po transformacji ustrojowej coraz mocniejszy wpływ na polską muzykę ma kultura Zachodu. Piosenki przybierają bardziej pogodne i zabawne brzmienia. Ich celem jest dotarcie do jak największej liczby odbiorców i podniesienie na duchu kraju, który wyzwala się spod ucisku władz. Muzyka pop zajmuje miejsce silnych brzmień poprzednich lat. Na scenę wchodzi De Mono, Wilki i Varius Manx.

Jakich wykonawców słuchali nasi rodzice?

Gdy na świecie rekordy popularności bił szwedzki zespół ABBA czy niemiecki duet Modern Talking, na naszym polskim muzycznym podwórku również wiele się działo. Oprócz Perfectu i Maanam listy przebojów podbijali także Lady Pank, Lombard i Kombi. Nie brakowało też fanów Justyny Steczkowskiej, która zyskała popularność po udziale w „Szansie na sukces”. Melodie słuchane w latach 70., 80. i 90. do tej pory pozostają w głowach naszych rodziców. Również nasze pokolenie szczególnie będzie wspominać te piosenki, które towarzyszą naszej młodości. W końcu – jak pokazują badania naukowców z Uniwersytetu w Durham – muzyka z okresu dojrzewania wywołuje najwięcej osobistych wspomnień. W efekcie najchętniej słuchamy piosenek popularnych w okresie naszej młodości. Mając to na uwadze, nie patrz z politowaniem na swojego rodzica, gdy następnym razem zacznie śpiewać „Ale w koło jest wesoło” w aucie.

Jako dorośli ludzie lubimy wracać do tego, co przypomina nam dzieciństwo.

Od „tato, przełącz” do „posłuchajmy Twojej playlisty”

Stwierdzenie, że do niektórych typów muzyki trzeba dorosnąć, wydaje się trafione. To, co przemawia do dorosłych odbiorców, ma raczej małe szanse trafić do dzieci czy nastolatków. Powody, dla których wracamy do starszej muzyki, są dokładnie takie same jak te, dla których nie słuchamy jej jako dzieci. Brzmienie bywa poważniejsze, tempo wolniejsze, a nastrój melancholijny. Dopiero gdy jesteśmy starsi (i mądrzejsi), doceniamy skomplikowany tekst komentujący sytuację polityczną, który mimo upływu czasu nadal jest aktualny. Jako dorośli ludzie lubimy wracać też do tego, co przypomina nam dzieciństwo. Z nostalgią włączamy starą płytę Lady Pank – niegdyś puszczaną przez tatę „w zapętleniu” podczas jazdy samochodem. Zaraz po niej polecą „Szkłana pogoda”, którą tak chętnie nuciła mama, podgłaśniając radio za każdym razem, gdy akurat ją słyszała.

Stare-nowe

Trend słuchania muzyki z pokolenia naszych rodziców wspierają nowe wersje tych utworów, nagrywane przez lubianych współcześnie artystów. Przykładem takiej nowej aranżacji może być piosenka „Wszystko, czego dziś chcę” Moniki Brodki. Nie dość, że jest nową wersją utworu Izabeli Trojanowskiej z 1981 roku, to dodatkowo reklamuje popularny serial „Rojst”. Wykorzystanie utworów w taki sposób wpływa na ich kolejne szczyty popularności w następnych latach. Wydany w 2021 roku album Ralpa Kamińskiego „Kora” to reinterpretacja uznanych „klasyków”. Tworząc tę płytę, wokalista chciał oddać hołd artystce, która go inspirowała. Dziesięć utworów przedstawionych w nowym świetle pozwala ożywić oryginały i zachęcić do nich młodszych odbiorców. Choć album spotkał się z krytyką ze strony słuchaczy wychowanych na piosenkach Kory, to płyta zyskała status „złotej”, Ralph Kamiński otrzymał dzięki niej „Fryderyka”, a grono fanów zespołu Maanam powiększyło się o młodsze pokolenie.

Karolina Kamisińska

Podróżuj innowacyjnie, czyli jak płacić a nie przeplatać

Jeśli po tym artykule spodziewacie się, że pokażemy Wam, jak podróżować za darmo, to niestety nie tym razem. Zamiast tego opowiemy, jak nie przeplatać za przewalutowania i mieć pieniądze pod ręką za każdym razem.

W dzisiejszym cyfrowym świecie zmienił się sposób, w jaki zarządzamy naszymi finansami podczas podróży. Dawno minęły czasy noszenia zwiteków gotówki lub polegania wyłącznie na (o zgrozo!) czekach. Współcześni podróżnicy mają mnóstwo opcji gwarantujących, że ich pieniądze „pójdą dalej”, pozostaną bezpieczne i będą dostępne przez cały czas. Oto jak poruszać się po nowym krajobrazie płatności za podróże.

Bezgotówkowe podróże

Portfele cyfrowe stały się podstawowym narzędziem dla współczesnych turystów. Oferują wygodne przechowywanie wielu walut i umożliwiają łatwe przetaczanie się między nimi w razie potrzeby. Usługi typu Revolut, Wise i PayPal wyróżniają się konkurencyjnymi kursami wymiany oraz niskimi opłatami transakcji w porównaniu z tradycyjnymi bankami. Dzięki portfelom cyfrowym można płacić jak miejscowy, unikając wysokich opłat przy każdej transakcji.

Karty kredytowe zaprojektowane specjalnie dla podróżnych to kolejna innowacja, która upraszcza zarządzanie finansami za granicą. Takie karty nie pobierają opłat za transakcje zagraniczne, co pozwala na ich swobodne używanie bez dodatkowych kosztów. Ponadto oferują nagrody: punkty podróżne, zwrot gotówki czy ubezpieczenie. Takie funkcje posiadają m.in. karty Chase Sapphire Preferred, Capital One Venture i American Express Platinum.

Przedpłacone karty podróżne stanowią doskonałe rozwiązanie do kontrolowania wydatków podczas podróży. Można je łączyć różnymi walutami jednocześnie i korzystać ze stałych kursów wymiany, co umożliwia precyzyjne planowanie budżetu. Zapewniają one także dodatkowe

Zdjęcie wygenerowane przez DALL-E.

Dzięki nowoczesnym rozwiązaniom podróżowanie stało się bezpieczniejsze i bardziej komfortowe.

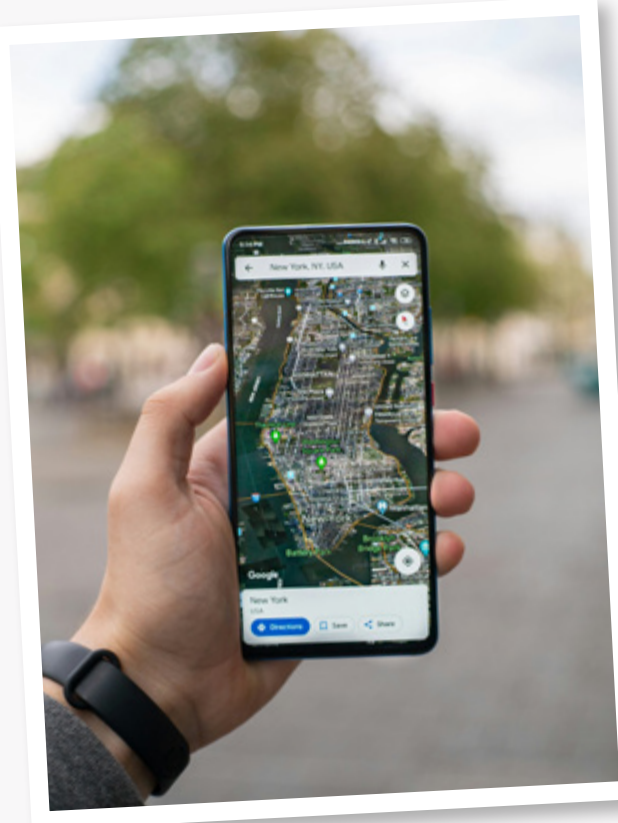
bezpieczeństwo, ponieważ nie są bezpośrednio powiązane z kontem bankowym, co minimalizuje ryzyko oszustwa. Popularne opcje to Travelex Money Card i Caxton FX Card.

Zatrzymajmy się na chwilę przy Rewolucie...

Jaki Funkcja Smart Delay firmy Revolut oferuje klientom niektórych programów bezpłatne wejściówki do tzw. saloników (ang. lounge), jeśli lot jest opóźniony o godzinę lub więcej. Aby skorzystać z tej opcji, należy zarejestrować swój lot w aplikacji Revolut co najmniej dwie godziny przed odlotem. Usługa ta jest obsługiwana przez firmę Collinson (wydaje przepustki do saloników) oraz firmę LoungeKey (zapewnia dostęp do saloników), a jej celem jest poprawienie wrażeń z podróży. W zależności od lotniska saloniki różnią się wyglądem, ale wszystkie mają zapewnić komfort oczekiwania.

Czy podróżowanie innowacyjne to tylko płatności?

Innowacyjne podróżowanie to nie tylko nowoczesne sposoby płatności, ale również szereg technologicznych rozwiązań, które rewolucjonizują nasze doświadczenia turystyczne.

Dzięki portfelom cyfrowym można płacić jak miejscowy, unikając wysokich opłat przy każdej transakcji.

Nowoczesne aplikacje podróżnicze, takie jak Google Maps, Airbnb czy TripAdvisor, znacznie ułatwiają planowanie podróży, umożliwiając szybkie znalezienie tras, miejsc noclegowych i atrakcji turystycznych. Rezerwacja biletów, zamawianie transportu oraz wyszukiwanie lokalnych restauracji w jednym miejscu oszczędza czas i wysiłek, czyniąc organizację wyjazdów prostszą niż kiedykolwiek wcześniej.

Sztuczna inteligencja personalizuje podróże, analizując preferencje użytkowników, a także oferując spersonalizowane rekomendacje dotyczące tras, hoteli i atrakcji. Dzięki temu możemy doświadczać unikalnych wrażeń dostosowanych do naszych zainteresowań. Do planowania wycieczki można wykorzystać np. Chat GPT, podając mu szczegóły dotyczące miejsca podróży, jej czasu trwania oraz naszych ulubionych aktywności.

Rozszerzona rzeczywistość i wirtualna rzeczywistość zmieniają sposób odkrywania świata. Umożliwiają poznawanie w czasie rzeczywistym ciekawostek o różnych miejscach oraz zwiedzanie dowolnych lokalizacji z własnego domu.

Taką opcję oferuje m.in. Muzeum Brytyjskie za sprawą Google Arts&Culture. Technologie tego typu otwierają nowe możliwości edukacyjne i rozrywkowe.

Internet rzeczy zwiększa wygodę i integrację podczas podróży. Inteligentne bagaże z lokalizatorami GPS, zamki hotelowe odblokowywane smartfonem oraz urządzenia monitorujące zdrowie i bezpieczeństwo to tylko niektóre rozwiązania, które podnoszą komfort podróżowania.

Podróże w erze technologii

Dzięki nowoczesnym rozwiązaniom podróżowanie stało się bezpieczniejsze i bardziej komfortowe. Podróże to nie tylko nowoczesne płatności, ale również zaawansowane technologie, które upraszczają planowanie oraz organizację wyjazdów. Portfele cyfrowe, karty bez opłat za transakcje zagraniczne czy przedpłacone karty podróżne czynią zarządzanie pieniędzmi wygodniejszym i bardziej spersonalizowanym, pozwalając cieszyć się podróżą bez obaw o finanse.

Zuzanna Czernicka, Małgorzata Tobis

Generacja Alfa jako zepsute pokolenie?

O dzieciach, rodzicach, Sephorze i iPadach.

Zdanie „ach, ta dzisiejsza młodzież” słyszał chyba każdy z nas, niezależnie od tego, ile ma lat. Krytyka skierowana w stronę młodszych nie od dziś łączy pokolenia starszych. Jakie zarzuty dotyczą najmłodszego pokolenia tym razem?

Nowy alfabet

Badacz społeczny Mark McCrindle „pokoleniem” czy „generacją” nazywa osoby, które znajdują się na podobnym etapie życia, czyli łączą je te same wydarzenia i trendy. Marketingowcy, rekruterzy i niektórzy naukowcy określają najmłodszą generację jako „pokolenie Alfa” i zaliczają do niej osoby urodzone w latach 2010 – 2024. Zachowania

Pandemia przewróciła świat do góry nogami, a w szczególności wpłynęła na młode umysły.

niektórych „Alf” zyskują rangę trendu i dzięki mediom społecznościowym są powielane na całym świecie. Słowo „niektórych” jest jednak kluczowe – w końcu jeśli daną czynność wykonało kilkadziesiąt osób, nie świadczy to jeszcze o całym pokoleniu.

Wychowanie „Alf”

Istnieje ogrom taktyk na przygotowanie dziecka do życia w społeczeństwie. Niektóre z nich mogą być przyczyną wieloletnich traum. Przykładem takiego sposobu wychowania jest wychowanie despotyczne. Do jego opisu można użyć frazy „dzieci i ryby głosu nie mają”. W tym modelu wychowankowi stawiane są duże wymagania, nie liczy się jego zdanie, występują rygorystyczne zasady i surowe kary. Osoba dorastająca w takich warunkach może powielić schemat wychowania despotycznego w swojej przyszłej rodzinie albo zastosować metody odwrotne o 180 stopni. Jeśli wybierze tę drugą drogę, to aby oszczędzić własnym dzieciom cierpienie, których sama doświadczyła, może dać im pełną swobodę i zrozumienie. Nie są to jedyne możliwości, ale dość prawdopodobne zachowania. Czy to opis rodziców „Sephora Kids”? To tylko spekulacje.

Sephora Kids

W mediach społecznościowych co jakiś czas wybuchają skandale dotyczące zachowań generacji alfa. Kilka miesięcy temu zagraniczne media pisały o tzw. „Sephora Kids”, czyli dziewczynkach wydających fortunę na kosmetyki przeznaczone dla dużo starszych kobiet. Nagrano przypadki, w których dzieci mieszały różne kosmetyki ze sobą, niszcząc je i zostawiając bałagan w sklepie. Podczas prób upomnienia dziecka, rodzic stawał w jego obronie i nie wyciągał konsekwencji. Na podobny schemat zachowań skarżą się także nauczyciele – kiedy zwracają uwagę dziecku, muszą liczyć się z krytyczną (wobec pedagoga) reakcją rodzica.

iPad Kid

Wyczerpanie ciągłym pośpiechem czy pracą nie pomaga w spokojnym wychowywaniu dzieci. Aby nie reagować krzykiem na wybryki dzieci, niektórzy rodzice decydują się na podanie im do ręki tableta czy telefonu. W Internecie można spotkać się z terminem “ipad kid”, który oznacza dziecko uzależnione od tableta. Kiedy sprzęt jest mu odbierany, reaguje krzykiem, płaczem, a nawet agresją. Z pewnością w tej kwestii nie pomogła pandemia koronawirusa, podczas której urządzenia elektroniczne były jedynymi łącznikami z zewnętrznym światem i ucieczką od izolacji. Pandemia przewróciła świat do góry nogami, a w szczególności wpłynęła na młode umysły, które zostały oderwane od codziennych spotkań z kolegami w szkole czy zabawy na polu.

Nadzieja

Na kontrowersyjne historie związane z pokoleniem alfa składa się wiele aspektów. Warto pamiętać, aby traktować dzieci i rodziców ze zrozumieniem – każdy z nas przechodzi przez życie po raz pierwszy. Wszystkie opisane problemy są możliwe do naprawienia. Przykładowo, istnieją blokady ograniczające czas spędzany w aplikacjach. Ponadto wybór treści edukacyjnych dostosowanych do wieku dziecka może sprawić, że rozwinie ono swoje umiejętności.

Pewien procent pokolenia alfa ma swoje wady, ale to także pokolenie z ogromną łapczywością wiedzy, nowych doświadczeń i imponującą adaptacyjnością. Przesadne kary nie pomogą wychować dobrego człowieka, a jedynie zwrócą go przeciwko nam i spowodują problemy emocjonalne. Jak to bywa w większości przypadków, najlepszą odpowiedzią jest znalezienie złotego środka, dostosowanie sposobu wychowania do dziecka, rozmowa z nim i wzajemny szacunek. Najważniejszym zadaniem – zarówno dziecka, jak i rodzica – jest starać się być coraz lepszym.

Julia Tomasik

6

PRZYSZŁOŚĆ polskich szkół

Czy nasza edukacja będzie kiedyś na takim poziomie jak ta w fińskich szkołach? A może już jest?

Każdy uczący się w Polsce wie, jak wygląda nasz system edukacji. Uczniowie mają obowiązek edukacji do osiemnastego roku życia – najpierw w ośmioletniej podstawówce, a później w szkole wybranej spośród liceum, technikum i szkoły branżowej (tzw. zawodówki). W 2023 roku naukę w klasie liceum ogólnokształcącego rozpoczęło 45% uczniów, a w technikum i branżowej szkole I stopnia 55% uczniów. Choć na pierwszy rzut oka system ten może wydawać się przyjemny i łagodny – w rzeczywistości jest na odwrót.

Uczniowie liceum skarżą się, że szkoła w dużym stopniu skupia się na ogólnej wiedzy, a nie na przedmiotach, które uczniowie wybierają jako rozszerzone.

Za dużo

Szkoła jest miejscem, gdzie uczeń spędza średnio 33 godziny tygodniowo, by później w domu poświęcać kolejne godziny, ucząc się na każdy przedmiot. Zarówno Ministerstwo Edukacji Narodowej, jak i Związek Nauczycielstwa Polskiego zgodnie zauważają, że podstawa programowa jest zbyt obszerna, by każdy uczeń był w stanie ją odpowiednio przyswoić. Ponadto uczniowie liceum skarżą się, że szkoła w dużym stopniu skupia się na ogólnej wiedzy, a nie na przedmiotach, które uczniowie wybierają jako rozszerzone. Do tego dochodzi zarzut, że lekcje to przede wszystkim teoria, która nie jest aż tak atrakcyjna dla uczniów. Czary goryczy przepętniają niekończące się sprawdziany, kartkówki czy odpowiedzi ustne.

E jak egzaminy

Dla uczniów pierwszych klas szkoły średniej dodatkowym utrudnieniem jest przestawienie się na system, który różni się znacznie od tego z podstawówki. Podczas gdy w najmłodszych latach kształcenia najważniejsze są oceny, w liceum stawia się na maturę, a w technikum i szkole branżowej na egzaminy zawodowe. W efekcie, od mniej więcej czternastego roku życia, młodym Polkom i Polakom towarzyszy stres związany z nauką dużej ilości materiału

oraz presja zdobycia wiedzy wystarczającej do zdania egzaminów. Dodatkowo maturę nazywamy „egzaminem dojrzałości” i myślimy o niej jak o wyznaczniku naszej przyszłości. To przytłaczające i niekomfortowe dla młodego człowieka zastanawiającego się dopiero, co chce w życiu osiągnąć.

*

Spadający prestiż

Co więcej, nie tylko uczniowie czują brzemień na swoich barkach, ale także nauczyciele, których zawód nie jest już tak ceniony przez społeczeństwo. A przecież to od nauczycieli zależy wychowanie i wykształcenie przyszłych pokoleń. Kadry pedagogiczne, pomimo trudu i starań, jakie wkładają w swoją pracę, nie są szanowane ani godnie wynagradzane, o czym świadczą liczne wolne etaty w tej branży.

Za mało

Szkoły, zarówno publiczne, jak i prywatne, nie zawsze są dobrze dostosowane – nie tylko do nauki, ale i do ogólnego funkcjonowania. Tymczasem to właśnie w nich spędzamy połowę naszego dnia. Obserwujemy wtedy wiele niedociągnięć, takich jak zły stan sal przedmiotowych, powtarzające się awarie urządzeń do prowadzenia zajęć, brak zaopatrzenia toalet w papier czy podstawowe produkty higieniczne (np. dla kobiet), wysokie ceny posiłków albo koszty wycieczek.

Czego nauczyli nas Finowie?

System fiński cieszy się tak dobrą renomą, że powstają o nim książki i filmy. Na czym polega jego fenomen? Zaczynajmy od podobieństw między naszą ojczyzną a tym skandynawskim krajem. Podobnie jak w Polsce, ścieżka edukacji w Finlandii zaczyna się od 6. roku życia i trwa do 18. roku życia. Fińska edukacja jest bezpłatna, a uczniowie mają zapewnione podręczniki i potrzebne akcesoria do

lekcji. Polska próbuje naśladować ten model – podręczniki w szkołach podstawowych również są bezpłatne, a tzw. „wyprawkę” ma sfinansować program „Dobry Start”, czyli coroczne dofinansowanie w wysokości 300 zł, przyznawane dla każdego uczącego się dziecka. Za książki do szkoły średniej polski uczeń musi jednak zapłacić.

Tu przechodzimy do różnic...

W Finlandii nie istnieją rankingi szkół. Stawia się na równość, brak rywalizacji i wzajemną pomoc. Fiński system edukacji dzieli się na trzy etapy. Pierwszy polega na ogólnym kształceniu i trwa 6 lat. Dzieci mają wtedy większość lekcji z jednym nauczycielem, a oceny są opisowe (w Polsce jest podobnie, ale do trzeciej klasy). Drugi etap to nadal podstawówka, trwająca od 7. do 9. klasy. Fińscy uczniowie mają wówczas lekcje z różnymi nauczycielami i uczą się bardziej sprecyzowanych zagadnień. Jeśli uczeń ma jakieś problemy albo nie wie jeszcze, jaką szkołę wybrać po podstawówce, to ma możliwość pozostania w 10. klasie.

Nie tylko uczniowie czują brzemię na swoich barkach, ale także nauczyciele, których zawód nie jest już tak ceniony przez społeczeństwo.

Korepetycje w Finlandii są zakazane, gdyż bezpłatna pomoc jest oferowana przez szkołę. Uczniowie spędzają o wiele mniej czasu w szkole (rocznie jest to o 40 godzin mniej niż w Polsce), a dodatkowo nauczyciele zadają mniej zadań domowych (w Polsce od 1 kwietnia tego roku uczniom klas 1-3 też nie są zadawane zadania) oraz nie pytają ustnie uczniów. Ponadto, fińscy rodzice nie muszą martwić się o ciepłe posiłki, które są darmowe dla dzieciaków. Na dodatek szkolne wycieczki jednodniowe czy wyjście do kina i teatru są bezpłatne, a transport do szkoły, kiedy mieszka się od niej daleko, także jest zapewniony.

Wolność

Finowie w szkołach mają także możliwość rozwijania nie tylko wiedzy teoretycznej, ale także umiejętności praktycznych. Mogą uprawiać dowolny rodzaj sportu, kształcić się muzycznie i kulturowo, a nawet uczyć się gotowania czy szycia. Co ciekawe, w liceum uczniowie sami wybierają przedmioty, których chcą się uczyć. Samodzielnie układają także plan zajęć. Ostatecznie muszą zdać dany zakres wiedzy, czyli 50 kursów obowiązkowych i 25 kursów dodatkowych. Pod koniec każdego semestru odbywają się sesje trwające półtora tygodnia, dotyczące zajęć, które uczniowie wcześniej wybrali. System edukacji w Finlandii stawia na rozwój kreatywności i twórczego myślenia oraz daje możliwość równego rozwoju na wielu płaszczyznach wybranych przez samych uczniów.

Różne drogi do celu

Badania PISA to najbardziej wiarygodna forma ewaluacji systemów edukacji, która przyjmowana i omawiana jest na całym świecie. Prowadzone są od 2000 roku, co trzy lata. W 2022 r. w badaniach brało udział aż 81 krajów z całego świata. Celem jest uzyskanie informacji o umiejętnościach uczniów, którzy ukończyli 15. rok życia. Badania przyczyniają się do poprawy jakości nauczania i organizacji systemów edukacyjnych. Uczniowie są sprawdzani z takich przedmiotów jak matematyka, czytanie i interpretacja oraz rozumowanie w naukach przyrodniczych. Patrząc na dane z początkowych lat badań PISA, Finlandia była państwem występującym w czołówce. Niektóre państwa europejskie zaczęły się wzorować na systemie fińskim, doceniając, jak wiele może zaoferować uczniowi. Jednakże z biegiem lat pozycja Finlandii słabnie. Nadal jest to państwo mające wysokie wyniki, ale państwa azjatyckie przegoniły kraj skandynawski.

Czy to oznacza, że Finlandia nie ma dobrego systemu albo nie jest on aż takim fenomenem? Zależy, z jakiego punktu widzenia na to spojrzemy. To system, który jest najprzyjaźniej nastawiony do ucznia i nauczyciela – daje im duże pole do popisu. Nauczyciele mogą rozwijać się w swoim (szanowanym) zawodzie. Z kolei polski system edukacji, pomimo swoich wad, wydaje się skuteczny, biorąc pod uwagę pozycję naszego kraju właśnie w rankingu PISA. W każdej kategorii jesteśmy w ścisłej europejskiej czołówce, co pokazuje, że niektóre ze stosowanych metod przynoszą efekty.

Martyna Lichosik

GŁOSUJĘ

#BO ZMIENIAM

Głosuj

13 – 27 września

11. edycja

Budżetu Obywatelskiego

Miasta Krakowa

www.budzet.krakow.pl